

siin oleme aga wabad mehed, igal oma põllulapp, oma karja- ja heinamaa ja oma majahurtis wihamawarjaks peal! — Nää, neil on seal oma wihamawarigi, aga kas see kandimaja ka wihma peab? Mäletad küll toona, kui rahe- ja wihamajadu oli: hamba alla ei jäänud kuiwa.”

„Ja siis jeda hullu mõtet sa ei jäta: Jkka tšud Sibe- risse. Sinna saadetakse ju kurjategijad!”

„Wõi arwad sa, et kurjategijatel wiga on? Küll kroonu tšitide eest hoolitseb. Kusjatele antakse kunni 300 rubla aas- tas abiraha, siis wiljaseeme, metja raiu niipalju kui tulub ja ehita hoone üles, karjamaa on prii käia, — tšit oleme seal wabad, keegi ei nõua tükitööd ega raha — ela kui parun!”

„Aga miks siis Näästa Beeter ja Kulli Kaarel tagasi tulivad, kui seal nii hea parunib mängida on?”

„Rumal küsimine, miks? Kes mees on ja põldu harida mõistab, see ei tule tagasi!”

„Põldu wõib ka siin harida!”

„Kui rumal jutt, kus on mul oma põld, mis ma oma kae järele harida saan?”

„Aga mõtle, et sinna oma terwise jätta wõid. Nääb Näästa Beetrit, kõnnib kui wari ümber, tiisikus wõi mis tal on. Ja Kulli Kaarli Mari ja kaks wäikest poega, need puh- kawad Siberi nullas.”

„Üks surm tšit. Nutd siin kui seal!”

„Aga haigus, kui ei ela, ei sure!”

„Ah tähi naeste lori. Töönimene tohib nüüd haigeks jääda. Üks jumala ilm, õht siin kui seal.”

Tiiu ohtas ja läts wälja. Jaak istus aga sängi ääre peale, wõttis piibu ja tubakatoti taskust wälja ning hakkas mõteldes popjutama.

* * *

Teisel kewadel rändasidwad E. wallast 10 perekonda wälja. W. wafjalis oli neid hull omaksid jaatmas. Naesed ja lap- sed nutsiwad ning palusiwad mahajääjaid sugulasi. Mehed oliwad aga tšised ja mõttes. Nad ei nutnud küll, aga siiski paistis waatajatele silma, et nende süda raske oli. See tuli sellest, et wähe aega enne nende ärasõidu päewa 3 pe- rekonda, dieti perekonna ülejäänud liikmed, roidunult ja pal- jalt kodu tagasi oliwad pöördunud. Üks wäljarändaja pere- konna isa oli Wenemaal kuskil wäikestes linnas häkilise hai- guse kätte jurnud; teisel oli naene Siberi mulda maetud, kolmandamal oliwad kaks last kuhugi Siberi raudtee äärde

Bene tabelisje paigutatud, — waranduse natukestest oliwad muidugi tšit ilma, rābalates ilmusiwad nad sugulaste juurde ja palusiwad ulualust.

See tšit tegi meeste meele hapuks, ja naesed oliwad otse meeleäratamisel. Kuid tee oli jalge all, kohad oliwad täest ära antud — kuhugi ei olnud enam minna: ettewõ- tud nõu pidi teoks tehtama.

Kandimäe Tiiu langes ühe ja teise mahajääja laela nuttes: Peastle mind ja minu lapsi, ärge laske Jaagul mitte minna!”

„Ei saa enam; nüüd peate aga edasi minema, eht Ju- mal aitab laugel maal ka!”

„Mina ei usu selle lauge maa sisse;” nuutsus Tiiu. „Mina tahan, et mind omamaa mulda maetaks. Ütelge Jaagule, et ta weel siit ümber pööraks. Meie teeme päiwiti tööd ja saame läbi!”

Jaak seis, pea rinna peale lastud, Tiiu selja taga ja ei lausunud midagi.

Helistati esimest korda. Nüüd tuli raste lahkumise sil- mapilk — suurem osa tšitasiwad wagunisse. Tiiu aga ei tahtnud lahkuda. Wiie aastane Udele ja kolme aastane Ma- rie pidasiwad nutja ema feelikust kinni ja ütlesiwad iga paari minuti tagant: „Ema, lähme kodu! Meie ei taha raudruu- naga sõita!”

Uõõbi teine kell.

„Nüüd ruttu!” ütles Jaak.

„Jumala eest, jäta mind! Mina ei lähe mitte. Siin on mu kodumaa, siia ma suren!”

„Rumalus,” ütles Jaak ja tahtis vähemat tüdart ema feeliku küllest ära liistuda.

„Jäta ta rahu, ma ei taha!” ütles Tiiu wihaselt Jaagu poole pöördes. Wäitene Marie hakkas haledasti nutma.

Keegi teine wäljarändaja tuli Jaagule appi: „Kunle Tiiu, ära tee rumalusi, rong lähed minema.”

Tiiu ohtas aga: „Ei wõi, ei saa!”

„Miks sa siis wafjalisje teisi tulitama tulid,” kostis teine wäljarändaja.

„Kas Jaak head sõna kuulis! Wägisi weab ta mind ja lapsi surma suhu!”

„Ruttu, ruttu!” hüüdisiwad teised wagunist. Jaak tar- gas platwormile. Naene ja lapsed ulusiwad meelt ära heites.

„Ära tee rumalusi Tiiu!” hüüdis Jaak, „astu ruttu üles!”